

Россия Федерациясынын составына Тыванын каттыжыл киргенинде бээр 52 чылдык хоббаштыр иши байыры силер бүгүдө чедирин тур мен, чыгыс чер-чурттууларым. Хүндүлүг сонгучуларыма бүгүлө чагай чүүлдерин күзөтүшпө, республиканың сак-хоо болган экономикалык байдалын экижидеринче утланган болдулар-ла чүүлдерин кыдырманы сизерг айтыктыр тур мен. Депутат кизи болгашымга, республиканың чурттагычыланын чагай чоруун хандырымга бодумдан хамааржыр бүгүлө чүүлдерин кыдыр мен. Силерге аас-кеженин, кан дег быжык чалдышмалды сатыш-сеткилимни хамызыдан күзөтөм.

Галина САЛЧАК.
Россиянын Күрүне Думазынын депутаты.

МЕДЭЭЛЕР

«Сонгу чүктүн уруглары»

ДУЗАНЫ ЧЕДИРГЕН

«Бракмы оларларда чурттап чоруур малчыи хө-рөждөдери болган чаштарыи кыдыкшылыи эки-жилер дугайында» Президентиниң программасын күүсөлдөи ам-лаа уламчылашсаа.

Чоокта чаа он ийи кижидеи тургустунган эмичилер бригадалаы Току кожуунуң Ошку-Ууу, Таны, Улустуг-Хөл, Сууур-Хая болгаш Мөң-Даш-Хем деп ырак малчыи коданарда чурттап турар не-чашка улуг дузаны чедирген. Ол бөлүктү ТР-нин Президентиниң өг-бүлө, не-чаш болган уруглар айтыр-гыларынын талазы-биле ча-вүлекчиин Л. Эрзинцева баштап чоратан.

Эмчилер ийи хөрөж-көргө практиктик дузаны че-дирип, халас эм-дом-биле дузалап, аарыларга удуу профилактиктик сумени бе-

Дүжүт-96

ОРГАНИЗАСТААШКЫН СООНДА

Тандын «Россия» совхоз Тыванын деиискээр-и-ге бакпаан турган 97 акыл-аңгыларын аразында «хооураакшыи» хоюузуу чүдүдүзүңү, күтүз алганын бираан. Мында эле организастаашкын часын-на бүрүн-биле доозулган.

Акыл ишчилер ниити ху-ралды өрттөгөн болган му-нунда турган совхоз эрге-байдалын шууг өскөрткөп, ажык-чоруулазаны рыиык байдалына дүштүр тургу-зуп, чаа хевирин биче бу-дүрүлгөдери организаста-аммыраалды бөгүнүгө негел-дери бооттарына чоюу-коруп, ажык-аммыраалды эки талазынче өскөртүп эгел-диз.

М. Шиловтон удурткаи кову-трактор бригадалаы ам-

Уран-мерген

УС-ДАРГАН

Ортун-оол Алай-оолдоч Моңгуш Баян-Тала суунуң удуу-биче кижилери шугу таныыр. Чед-абныктын проф-сехуцилизиин дооскап, күч-абныкты оруун өскөт-тороң суурунга эгелдиз.

Техниканын нарын көзөк-терин чоңдуруп үрелген мо-лодго, чаан ивесе. Ийик хөпнү безин быжыл-лаарга чачылчакты. Оюну-ду тоаратып кылып тура-нып, сөнүтүп кай чачылганын кылып турар. Карыма ТУЛУШ.

Социал айтырыг

ХООЧУННАРГА БЕЛЕК

Чеди-Хөл кожуунуң Хову-Аксы суурга кырганаар Бажыныи байырыг ажыдышкыи болган.

Аңаа Тыва Республика-ныи Чазак Баштыныи оор-локтукты Б. С. Шырап Кирдикти, Чагырты черийи күзөк-соруулазанын аңгыла-берген бажыныи кыптал-сепелдизин чорударыга ТР-нин Чоңул соңул кам-галал таланың 100 алыи ийи рубльи үндүрүн бер-ген. Онда Селга улуг дуа-дыр.

Республиканың өм-бө бу-лунарныиң турум чурттап, аммыраары-биле көлгөн на-

Ямыда

ШИИТПИРЛЕР ХҮЛЭЭП АЛДЫНГАН

Өрткөн бөлөлдө ТР-ниң Калык камгала, эм ай-маанын болгаш техниктиг хандырылгала яамызын коллегия хуралы болуп эртен.

Анаа «Тыва Республиканын Барыи-Хемчик болгаш Бай-Тайга кожуунарга ке-ни эмнэшиин дузаныи эки-жилер талазы-биле хемчег-дер дугайында», «Онагай байлалда дүрөн эмчи дуза-ныи чедирерин чурттакыи чоноу өредин, белекээр де-иискээр төвүнүн ажылыи дугайында», «1996 чылдын 8 айларда шээр база халда-арыи кеш аарыгларыи байдалыи дугайында кол-

лекцияи шиптирини күү-селдизин дугайында» бол-ган Барыи-Хемчик, Каа-Хем кожуунарын база Кы-зыл хоорайиң чурттакыи чоноуну аразына дүрөн профил-актиги хемчеглер дугайында ай-тыргыларыи чугаалашкан.

Устүндө йыттынган ай-ту-рларга хамаарыштыр тус-кай шиптирлер хүлээп ал-дынган.

Чечек ДОНГАК.

Төрүттүнгөн хүнүнер-биле

«Найрал» колхозун кежиунериниң бирээи, экинчи Сергей Ховдыгоч ДОЖУ бөгүн октябрь 10-ла 50 хар-лап турар. Ол Кызылдын политехниктиг институту доос-наш, хоорайиң автосептеле заводунга үр чылдарыи иштиде мастерлеп, сөөлүг чылдала кол инженер бооп ачылган турган. Амгы үеде «Ийн-Тала» совхозта ажылып чоруу. Ол бир кыстып алак ачаан.

Ажыл ижине харысалгалап, бодуун бүдүштүг, топ-түг-томайынч экиликсе алыи өмбөлгү-биле байыр чеди-рин, аммырал чурттагыныи аас-кекиниң, ажыл-ижи-ге чедишкенини күзөтүп!

Уруу Чинчи баа эштери.

ШЫНЫ

Солун 1925 чылдың август 31-де үнүп эгелээн.

№ 119 (15804) ♦ 1996 чылдың ♦ октябрь 10, четверг

Ат салган шагы 20.00 ± Саар өртөз 500 руб.

Күс ажаалданы дүвүредип тур

ДАЙНАМ ТАРАА ӨСТҮРҮП АЛЫРЫ АМЫР ЭВЕС

Астрология саналгаы-биле алырга, сентябрь 24-октябрь 23 аразыиң — Деиизлерниң (Бесы) хоноктары. Долгандыр хуралел төрөи Тываыска ичкан бир аям булу бээр. Ону амгы күс ба-за катан балыктык тур. Чыл эөлүөрүнө эң кадыг үезинче шилчигенин бүдүзү. Бой-дустун төлдери — дириг бү-гү амгытаннар, оон иштиде кизи баа, чол-сарылы, хан-ламыры-биле чылдын ол Деиизлерин караанга дү-жөр. Сагалдан сагал эм-чаан тускай камгала, энер-гия-биле слар бүртөкөн.

Быланы чылыг куржа-ларда ишиг оранарже жуап куштар төлдери белекпей, боотары үзүргөни кирер. Белекпейтиини, кемел-көргөни ырады жууп шы-даас, чамдыктары орук ор-тузунга, далай кырынга ич-киси үстүп өлүр. Чүгүлө эң шилчигенер чылыг кур-жага жууп чедер. Кыш дү-жер ораша куш огул түр-түгөш, эң кыска айларын дүрүзүндө мага-болуң, чал-гынарны дөргөп ап чоруу кылдыр белекпей, мөңгө ай-чегге чедип келинге, амгы-дурал-чуртаарынга чаа-гал-гы болбайн канчаар.

Тыва кижиниң аммырал-чуртаарыиң өгө таава ба-за мидыг. Бичалла-лаа Рос-сияда, Тывада экономикаг реформа, бүдүлгөсүзүңүр чүр-де чаш-чалыларга эвес, ортукма, улуг база хуанду-рү назылдарга чандык ай эвес, хой талаларыг, тывыкыи уруктарыи чеди-рин тур. Деииз караанч кайнаар-лаа, чайлы сээр баишайгы удаларга орта билдирисе.

Унелин ужуу-буулаар республиканыи деиискээр-и-ден шашкар черле-биле ка-ды ажылдагыла, өштөкпе-ге болгаш дуржуга чандыс

бөг болу бергичеге чедир, нарын чоруулар бөгүдө уламчылашсаа. Черден, малдан шыжыг туутуункан-нарын үлүе-херектери чү-гөртөп олар. Куш-ажыл-гыр, хей-а-тыг саардыкы-лар улам сорук кирип ту-рар. Куруг которалар, ал-бан черлериниң экик-хаал-лары «кадарып», пенсия-по-соби болган өскө-лаа дуза-ламчы-биле суржуп келген-дерин бир кезиң. хууда дү-зүлөп ажыл-агыйларыиңе кезээлериң кошкылыкыи кыдыкты. Азыралыкыи чо-руктун оо-хораны баа бар, чүгө дөргө кара ашкы ка-жан-лаа — харылыг, Благ-гынын баын — ыт, ыг-гырактын бажын өрт чи-зиң.

Өг-бүдө бюджетин, хууи аммыралын Кызылда, ко-жуунарга чурттакчылар чык улур ээзон курлаар-лаан. Благыиң ногаа, карто-фель ажааттынган. Арга-арыиңиң кат-чымиз, эм өт-тарыи моон мурунда чылдар-ныиңдан хей чыгдынган. Кат, мөөгү саппы турарлар-ны көрүп болур. Благыиң эм өттарыи эки танып, ыл-гал бибизиси хоумуланчы.

Кызыл хоорайиңи хоочун чурттакчыи, республика-га хей чылдарга сакчыкыи талазы-биле кол удуручулар-ныи бирээи чоңаан В. К. Будегетивтин менээ чугаа-

лааны-биле алырга, Тываның эм өттарыи Тибеттен лама-кай хойу-биле эртен баа бу-чүе чылдын эгесинде чыгып турган. Куску хүнерле быш-кан олстар, аржаан сулар республиканыи булу бур-дүлө хой.

Даваларыи шөлдерин бо чылдын кымылчалар хей айгылаан. Даваның хей-киг шөлүнүгү чөмиччилдиз-ин, сугулан шын чорудар-га, ногаа, чимистерин хора-лакчыларына удуу хемчег-дерин өй-шаанда билдирги ажылдаарга дүжүт чагай болбайн канчаар!

Тыва Республикаыи Статистика талазы-биле күрүне комитетиниң октябрь эгезинде диньнаткан сан-чура-гылар-биле алырга, дүжүт гектардан на 6,7 центнер бол-ду турар. Танды кожуунуң тарааы гектардан на орту-мала-биле 9,5 центнер хөр-мө. Артык черлерде бадал оон алың куду. Көзө ажыл-агыйиң биче бүдүрүлгө-лериниң чыгге-таразыиң дү-жүдү баа шөлүгү эвес. Чер ажылыиңиң технологияи сагынааны, чөмиччилдизге эки ажылдааны, артык ке-зектериниң чөмичпези шал-тыктап турар.

Келир чылдын байталы баа нарын болбайн кан-чаар. Бергедөшкөнөрдөн чик үнери, дайнам-лаа та-раа өстүрери амыр эвес. Би-

ТР-ниң Статистика талазы-биле күрүне комитетиниң октябрь 4-те үнүлө медээлери-биле алырга, 301489 центнер сиег, 35380 центнер сенаж, 4900 центнер саван белекеттинген. Кыштагарже, бажынар чанынче мал-маган турар шөлдерин чоогуңе мал чөмчө-риниң сөөртүлгези бо хүнерде уруглүчүлөви-шаан-Өртөн, оорлар чоруктан мал чөмчө-

рин камгалаары-биле тускай хайгааралды шынгырадып турар. Тарымал сиегени төндүр ажаапкан. Чай-гаар үнгөн өйт-сигени, хоолулуг будук-бүрү-нү, малга эм-танны курлавырлары ам-лаа төмөзөн. Сесерликтериниң, кудумчуларын те-ректериниң тоглап дамшкен бүрүлери Кызыл-да мал-маганын чамдык чурттакчылар хөй-ү-биле чыып эгелээн.

Чалла-лаа бөгүңү чөгөңгө денделден үнериниң ара-далаас, анаа турары тодарат-тылган. Бир комбайныиң ажаар гектарлары барык күш четтингестез. Чуртун кайы-лаа деиискээрлериде тараажы чадалгай берген. Хой тараа чока улуг Рос-сияныиң бут кырыга турары чик эвес берге.

Чөтөп, тараалан деиис-кээрлерден ырак Тывага тер-гө-шанап, айт-шары ажы-лаары келилг-даа ышкаш. Деишлөгө орутун кол ке-зи эвес-даа болза, тергө-шан-кыты бүдүрери, айт-шарыиң ажыла өөредери баа бир курлавыр. Биче бүдүрүл-гөдери, биче энергетикаыи биле делегейде сургажаан лаг-даштыг Швейцарияны дуржугалаы биске соонурган-чыг. Тергө-шанап билер, ан-дазын-илер сөөртүр ажыл-чын алытып үнеи мында чам-дык даярдыгыларда чик ав-томатизациялаа ажыл турар. Биске чүк сөөртүр усаа-лыи чүгө өстүрүп болбас деп!

Сугаттыг, бичежөк хем-чө-дүлгө шөлдерге төрөл бо-луктерниң, арбан-сумарыиң бүдүрүлгөдери бермилер-ниң өй-чичке чока «кыл-барарыиң» орунта, буга сууглары ага бөө, аал өздөн-ден ырак эвес чердери, ылгагыи инек фермаларыиң чоюк-кавыиыи шингөдери күзөңгү.

Көзө ажыл-агый машина-ларыиң туудушкунуң дугайында улуг чугаа, ажыл-агыйиң чуртта болбастан, ол дугайыиң Россияда эң улуг бүдүрүлгөдери бирээи «Росстельмах» ажык акционер ниитилели чыгыне директору. Социалистиг Куш-ажылды Маалдыр Юрий Песков «Сельская жизнь» солунуң сентябрь 28-те үнгөн дугаарында улуг мүдүңгө дүвүрөл-биле дем-делдиз.

Көзө ажыл-агый машина-ларыиң үзкөн беш чылын берген, чурттуң, көзө аммы-ралдыиң чагай чоруунга улуг салышкыныи кижини болгаларыи күзөңгөйге алыды. Россияныи автопа-рыиыиң тараа ажаар бүгү комбайныиңиң 85 хуууу чедип чыл ажыг ажылдагыи-ныи турар. Ундур ижигити-ниң ийи-чү комбайныи ар-тык кезектеринден чыып кылган бир «чаа» комбайн

норма-эөлүчө күүсөдип шы-даас, анаа турары тодарат-тылган. Бир комбайныиң ажаар гектарлары барык күш четтингестез. Чуртун кайы-лаа деиискээрлериде тараажы чадалгай берген. Хой тараа чока улуг Рос-сияныиң бут кырыга турары чик эвес берге.

Чөтөп, тараалан деиис-кээрлерден ырак Тывага тер-гө-шанап, айт-шары ажы-лаары келилг-даа ышкаш. Деишлөгө орутун кол ке-зи эвес-даа болза, тергө-шан-кыты бүдүрери, айт-шарыиң ажыла өөредери баа бир курлавыр. Биче бүдүрүл-гөдери, биче энергетикаыи биле делегейде сургажаан лаг-даштыг Швейцарияны дуржугалаы биске соонурган-чыг. Тергө-шанап билер, ан-дазын-илер сөөртүр ажыл-чын алытып үнеи мында чам-дык даярдыгыларда чик ав-томатизациялаа ажыл турар. Биске чүк сөөртүр усаа-лыи чүгө өстүрүп болбас деп!

Сугаттыг, бичежөк хем-чө-дүлгө шөлдерге төрөл бо-луктерниң, арбан-сумарыиң бүдүрүлгөдери бермилер-ниң өй-чичке чока «кыл-барарыиң» орунта, буга сууглары ага бөө, аал өздөн-ден ырак эвес чердери, ылгагыи инек фермаларыиң чоюк-кавыиыи шингөдери күзөңгү.

Көзө ажыл-агый машина-ларыиң туудушкунуң дугайында улуг чугаа, ажыл-агыйиң чуртта болбастан, ол дугайыиң Россияда эң улуг бүдүрүлгөдери бирээи «Росстельмах» ажык акционер ниитилели чыгыне директору. Социалистиг Куш-ажылды Маалдыр Юрий Песков «Сельская жизнь» солунуң сентябрь 28-те үнгөн дугаарында улуг мүдүңгө дүвүрөл-биле дем-делдиз.

Көзө ажыл-агый машина-ларыиң үзкөн беш чылын берген, чурттуң, көзө аммы-ралдыиң чагай чоруунга улуг салышкыныи кижини болгаларыи күзөңгөйге алыды. Россияныи автопа-рыиыиң тараа ажаар бүгү комбайныиңиң 85 хуууу чедип чыл ажыг ажылдагыи-ныи турар. Ундур ижигити-ниң ийи-чү комбайныи ар-тык кезектеринден чыып кылган бир «чаа» комбайн

Россия Федерация-зыиң Президентизи Борис Ельцин оуу эмнеи турар эмчилердиң сумел-дизиниң суугар эмгекте черинде Москва чоогу-да дыштаныр күзөгө барган.

Сөөлү шакта медээиң суугар алырга, Россияныи күрүне баштыгы, Россия Федерациязыиңиң Федерация Чөвүлелиниң Даргаы Егор Строев биле ужурашкан бол-ган чуртта социал-эконо-миктиг байдалын айтыр-гыларга доктаган. Ченяда байдалын дугайында баа чуга болган.

Россия Федерация-зыиң устүкү палатазыиңиң «Федерал Чөвүлелиниң хуралы болган Чуртту аммыралыиң амгы үс-чалада он чугула айтыргыларын аңаа чу-гаалакчып көргөн.

Россияда социал-эконо-миктиг болган социал-полити-киг байдалын дугайында премьер-министр Виктор Черномырдиниң илгеклини дидынаан. Чедир бериктеи төлөдөгөдери, өрө-ширини көвүдөи-биле холбаштыр чуртта сак-хоо байдалын авр болуп турарын Чаа-к Баштыиң демгелдиз. Оон-биле холбаштыр 1997 чылда Россия Федерациязыиң бюджетин хандыр сайгыры көөрүңү, анаа чогуур өлдө-гөдери, немелдерини кий-рериниң эргежок чугулазыи ол айтыккан. Ченяда бай-далга В. С. Черномырдин баа доктаган. Чечен кри-зисни таарыштыр шиптир-лэриге хамаарыштыр кан-дыг-даа керэзге ат салды-маан, а мында дайын чору-дугаларын соккадып дуга-йында делегейде ат сал-дынган деп, премьер-министр чугаалаан.

Россия Федерация-зыиң Күрүне Думазыиң эгелчегин хуралы дун, октябрь 9-та эгелдиз. Хүн чурмууда чугула хөй айтырлар кирген.

1997 чылда Россия Фе-дерациязыиң бюджетин дугайында хоюлу төлөлдөи Күрүне Думазыиң и-чөмчөгөниң төүдө тургу-туңган. Чуртта чедир төлө-түмөзөн өрө-шириниң, ыл-га-гыи бюджет алдында чед-дир төлөтүмөзөн шалын-чын, пенсияларын, пособи-лерниң көвүдөи-биле хол-баштыр келир чылдын бюджет төлөлдизинге немелдерин болгаш өскө-рилгелерин кийрери эргежок чугула деп, Күрүне Дум-азыиң хөй депутаттары са-нап турар.

Россия Федерация-зыиң Аймак чок чорук Чөвүлелиниң секретары Александр Лебелъ Благыиңиң Брюссель хоора-йыиңа барып чорган бол-ган Соңуу Аталгачы өнөт-көдөшчүлүк — НАТО-ну чинчиге секретары Хө-лий-бисе, слон каш ге-нераллар-биле ужурашкан. НАТО-ну Россияныи чө-гүңкө, Чою Европалже ип-терер дугайында айтыр-гыи сайгыры көргөн. Бу ай-тыргыга Россияныи туржугу-хайкыиң мурунда НАТО-ну болгаш Россияныи аразы-на керээни чарар, а оон сөөлдүзе НАТО-ну Чою чүгө келбестер дугайында айтыргыи чугаалакчы шө-рун Россияныи удурулгаан негеп турар. Ол негелден НАТО-ну удурулгааы ху-дөзөйиң, ийи айтыргыи кады — чегерелтир шип-тирлөөр болап турар. А ге-нерал А. Лебелъ мындаг чиктиг мезгелде кылган: «Россияга кыжаныиыиң Барыи чүктен эвес, а Му-нуу чүктен чурталып турар».

Россия Федерация-зыиң иштинги херектен сайды генерал Анатолий Куликов парлада конфе-ренцияны элтирген бол-ган генерал Лебелъ Чөвүл-айтыргыи шиптирлөөр согулага кем-бүрүдүгү кыжылиг төлөдөкчелер кылдыр ажылаан деп, оуу буруудаткан.

Ийи генералын аразыга месаложилгени А. Лебелъ баштай эгелдеп, Россияныи федералдыг күштериниң Чен-яда аштарыиыиыиыи Куликов бурууде деп ме-дөгөзөн турган. Россияныи удурулгааыи белик алба-чуулардагыи 6-и ийи ге-нералын аразында ча месаложикчиини чөгүм кылаачу чүгүн-биле доосуртуп баш буруунга чугаалары берге.

Россия Федерация-зыиң Күрүне Думазыиң эгелчегин хуралы дун, октябрь 9-та эгелдиз. Хүн чурмууда чугула хөй айтырлар кирген.

1997 чылда Россия Фе-дерациязыиң бюджетин дугайында хоюлу төлөлдөи Күрүне Думазыиң и-чөмчөгөниң төүдө тургу-туңган. Чуртта чедир төлө-түмөзөн өрө-шириниң, ыл-га-гыи бюджет алдында чед-дир төлөтүмөзөн шалын-чын, пенсияларын, пособи-лерниң көвүдөи-биле хол-баштыр келир чылдын бюджет төлөлдизинге немелдерин болгаш өскө-рилгелерин кийрери эргежок чугула деп, Күрүне Дум-азыиң хөй депутаттары са-нап турар.

Россия Федерация-зыиң Аймак чок чорук Чөвүлелиниң секретары Хө-лий-бисе, слон каш ге-нераллар-биле ужурашкан. НАТО-ну Россияныи чө-гүңкө, Чою Европалже ип-терер дугайында айтыр-гыи сайгыры көргөн. Бу ай-тыргыга Россияныи туржугу-хайкыиң мурунда НАТО-ну болгаш Россияныи аразы-на керээни чарар, а оон сөөлдүзе НАТО-ну Чою чүгө келбестер дугайында айтыргыи чугаалакчы шө-рун Россияныи удурулгаан негеп турар. Ол негелден НАТО-ну удурулгааы ху-дөзөйиң, ийи айтыргыи кады — чегерелтир шип-тирлөөр болап турар. А ге-нерал А. Лебелъ мындаг чиктиг мезгелде кылган: «Россияга кыжаныиыиң Барыи чүктен эвес, а Му-нуу чүктен чурталып турар».

Россия Федерация-зыиң иштинги херектен сайды генерал Анатолий Куликов парлада конфе-ренцияны элтирген бол-ган генерал Лебелъ Чөвүл-айтыргыи шиптирлөөр согулага кем-бүрүдүгү кыжылиг төлөдөкчелер кылдыр ажылаан деп, оуу буруудаткан.

Ийи генералын аразыга месаложилгени А. Лебелъ баштай эгелдеп, Россияныи федералдыг күштериниң Чен-яда аштарыиыиыиыи Куликов бурууде деп ме-дөгөзөн турган. Россияныи удурулгааыи белик алба-чуулардагыи 6-и ийи ге-нералын аразында ча месаложикчиини чөгүм кылаачу чүгүн-биле доосуртуп баш буруунга чугаалары берге.

КЫШКА БЕЛЕН БИС

Арыскан суурда уругуар албан черлери база көдөзө Културга олжаныи кышка белекпей ажылдарын ийи чайына эгелдиздер. Улуг оруктан хажыи, харылаа-сы берге черде чурттап, ажылдан турар бис. Чагыс кадаг тып аары бези бер-гей бээр чер-ле болгай.

Ортумак школары, уруг-лар садын ам чылыы олай бердизис. Ол албан черлери түс-тузунаа көчөгөрлөп, Ам дөзөсүндө чегир хире хомур-лаш курлавырларын белекпей алган.

Кочөгөрлөкчелерниң чайгы септелгени Кулар сол Серин баа Сергей Мунаук бүрүн кылдып доосурлар. Кызылаан, Шагаан-Арыгдан сантехниктер чалавас аларганыыс оорунчуг. Намыи кананааш-кыиыи бези кылды тур-дарын караам-биле көрдүм.

Чүгүлө электротар тывык-байн барылаар чорду. Културга бажыныиң чы-дылыла системаыи электри күжү чока ажылаар кыл-дыр таарыштырган. Бичал-ла-да системаыи хемчөзөи улуг болганыдан бичежөк насос херегелетиниң турар. Маңаа кожуунуң култура кизинди дузалар бааа эки.

Эмгекте пункттуулаа одаар тыс-тузунаа. Хомур-лаш амды-зында дүжүртүмөзөн Пунк-туу септээ, а одаар чүдү белекээр дугайында айты-рыи оон эргелекчи К. В. Саыи-оол чагырга черинге өй-шаанда дынатпаан. Са-рыи бүрү дүжө бергенге, ча-быттыниң чедип келген. Азыралыкыи хөи деп чүвө ол эвес бей?

Бо чайыи салик коллекти-ви (эргелекчи Е. С. Ал-дын-Херел) өрөстиг ачылда-

ды. Ала-незериң өилелдеп алган, ногаа тарып огоро-даа кылып айдлар. Чаны-ыста аргадан инек-карап чыгган, чус ажыг литр ва-ренше база харыдырып ал-дыр. Ам Арысканыиң ийи чаштары кышты ажыр амданыг чөмчөг, ногаа, та-раалыг болганыры олду-ру. Акша-шалын үнмөс, берге байдалдарда келивиз. Би-чалла-лаа ундарар сеткил арысканчыларда чок. Ботта-рыыс тарып алган тараа-ысты, картофель, ногаа-ысты чөмгө ажылап өөрени берген бис. Чүгүлө күрүнеи кучи кирин, чаа-к-чаргы-ныс ажыл-агыйи шын ор-ганизаастаа, берге бадал-лардан уштунуп үе бээр-иге ханы бүзүрээр бис.

Лолита НОРБУ, Арыскан сумузууң чагыр-га даргаи.

ТР-НИҢ ТӨП СОНГУДА КОМИССИЯЗЫНДА

